

12. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: [навч. посіб. для посадовців місцевих та регіональних органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування]. – К.: ПРООН/ МПВСР. 2007. 269 с.

13. Децентралізація влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/>.

14. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [О. М. Бориславська, І. Б. Заверуха, А. М. Школик та ін.]; Центр політико-правових реформ. К., Москаленко О. М., 2012. 212 с.

Марія Горун

к.г.н., старший викладач

Тернопільський національний економічний університет

ТУРИЗМ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сьогодні одним із найдинамічніших секторів світового туристичного господарства є сільський зелений туризм, розвиток якого розпочався в середині

XIX ст. у Європі. Соціально-економічні зміни, що відбуваються в аграрному секторі економіки України, зменшення ролі сільських населених пунктів в економічному потенціалі обумовлює пошук нових джерел фінансування сільських територій та особливих організаційно-правових форм підприємництва, спрямованих на забезпечення економічного зростання, екологічної безпеки та підвищення рівня життя сільського населення.

У таких умовах набуває особливого значення розвиток сільського зеленого туризму, який не потребує наявності у громади виняткових туристсько-рекреаційних ресурсів, що робить його привабливим напрямом розвитку для більшості сіл та селищ України. Його становлення сприяє системному вирішенню організаційно-економічних проблем, пов'язаних із відтворенням трудового потенціалу в аграрній сфері, формуванням нових напрямів виробництва й реалізації сільськогосподарської продукції, підвищенням зайнятості сільського населення, зростанням доходів та підвищенням його життєвого рівня, сприянням охороні природи і місцевому соціокультурному середовищу [1].

Метою дослідження є аналіз сучасного стану та визначення перспектив розвитку сільського зеленого туризму в Тернопільській області.

Сільський зелений туризм, також розглядають як вид туризму, що передбачає відпочинок у сільській, курортній чи природоохоронній місцевостях з використанням належно облаштованих приватних садиб чи інших закладів розміщення, або як проведення вільного часу в сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, сільський побут, мальовничий ландшафт, туристичні заняття у вигляді пішохідних і кінних прогулянок, спортивних та оздоровчих подорожей (навіть полювання і рибальство) відбуваються у сільській місцевості серед живої зеленої природи [1].

Згідно розділу 1, статті 1 Проекту Закону України «Про сільський зелений туризм», сільський зелений туризм - відпочинковий вид туризму, що передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (селі) та отримання ними послуг сільського зеленого туризму [3].

Сільський зелений туризм є популярним видом відпочинку в розвинених країнах Європи, де особливу увагу приділено факторам екологічної сумісності, раціональності, культурній та історичній складовій, які є основою відпочинку на природі. Успішний закордонний досвід ведення бізнесу в сільській місцевості, зеленому туризмі, має цінне пізнавальне і науково-практичне значення для широкого кола науковців та господарів садиб.

У контексті євроінтеграції українським суб'єктам сільського зеленого туризму варто запозичити досвід країн Європейського Союзу у цій галузі. Зокрема, цікавим можуть бути здобутки європейської федерації зеленого туризму.

European Federation of Farmland Village Tourism - європейська федерація (об'єднання) закладів сільського зеленого туризму, що функціонують у сільській місцевості, в тому числі на базі фермерських господарств. Учасниками EuroGites є 35 професійних організацій з 28 європейських країн, що пропонують близько 100 000 закладів для відпочинку у сільській місцевості. Сільський туризм в Європі базується на «трьох китах»: агротуризм – діяльність на базі діючих агротуристичних ферм в сільських територіях; сільський туризм – відпочинок в гостинних (зелених) садибах; туризм в сільських територіях – сільських готелях. Основні туристичні послуги сільського (зеленого) туризму: гастрономія, розміщення (послуги ночівлі), активний туризм, мальовничі краєвиди, пейзажі, історична спадщина, культура, події, тощо [6].

В більшості європейських країн функціонує система категоризації - визначення рівня матеріально-технічного оснащення, якості обслуговування закладів сільського (зеленого) туризму. При міністерствах туризму функціонують спеціальні інспекторські комісії, що мають ліцензію на здійснення перевірки, регулярного моніторингу сільських помешкань та присвоєння їм відповідної категорії (рівня сервісу)[5].

Головним принципом класифікації сільських помешкань в Європі є туристичні заклади де надають послуги розміщення, харчування (Bed&Breakfast) та помешкання з системою самообслуговування (self-catering). Система вибору закладу сільського (зеленого) туризму функціонує за пошуковим принципом. На офіційній web-сторінці сільського туризму певної країни, користувач може самостійно виставити вимоги для пошуку: регіон (місцевість); вид розміщення Bed&Breakfast або self-catering (самообслуговування); кількість ліжко-місць; рівень категоризації (якості); час та тривалість відпочинку; прийнятний рівень цін [6]. Нажаль, цей досвід мало, або ж і зовсім не запозичується суб'єктами сільського зеленого туризму Тернопільщини.

В Україні діє програма добровільної категоризації у сфері сільського зеленого туризму «Українська гостинна садиба» (далі – «Програма»), категоризаційні вимоги якої здійснено на підставі закону України "Про туризм", міждержавних стандартів на туристично-екскурсійне обслуговування та аналогічних стандартів країн-членів Європейської федерації сільського та фермерського туризму EUROGITES (Австрії, Ірландії, Німеччини, Польщі, Угорщини, Швеції, Швейцарії, Чехії).

Вимоги добровільної категоризації розроблені відповідно до вимог ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги», нормативних документів та основних стандартів щодо індивідуальних та колективних не готельних засобів розміщення європейських країн та України.

Програма поширюється на індивідуальні та колективні не готельні засоби розміщення, власники яких є членами ГО «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні», а також на тих власників засобів розміщення хто не є членами даної організації та добровільно об'єднуються у мережу «Українська гостинна садиба».

Добровільна категоризація у сфері сільського зеленого туризму «Українська гостинна садиба» має чотири категорії, які позначаються відповідним знаком. Знак «Українська гостинна садиба» включає композицію із словосполучення українською – «українська гостинна садиба», англійською – «ukrainian guest house» та графічного символу, на якому зображена українська хатинка. Під хатинкою розміщені одна, дві або три квітки мальви.

Чотири категорії засобів розміщення позначаються:

- базова – позначається без квітки;
- перша – однієї квіткою;
- друга – двома квітками;
- третя – трьома квітками.

Знак дає право сільському господарю повідомляти про відповідну якість житлових умов та рівень послуг у засобах реклами та інформації, встановлювати плату, співставлену з його категорією тощо. Цей знак надається ГО «Спілка сприяння розвитку сільського

зеленого туризму в Україні» і може використовуватися як маркетинговий інструмент у зростанні популярності садиби.

Нажаль, жодна із сільських зелених садиб Тернопільської області не пройшла добровільну категоризацію та не отримала знак від ГО «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» [4], що свідчить про малу активність та неготовність місцевих підприємців до конкурентної боротьби та приведення якості надаваних послуг до відповідного рівня.

За даними Державної служби статистики України у 2017 році в межах Тернопільської області функціонувало 6 агросадиб, які прийняли 4088 відпочиваючих (це один із найвищих показників по Україні) [2]. Проте, у більшості публікацій, що стосуються розвитку сільського зеленого туризму на Тернопіллі зазначається від 10 до 40 агроосель.

Пріоритетними територіями розвитку сільського зеленого туризму в Тернопільській області можна вважати всі адміністративні райони, але, насамперед, регіон Дністровського каньйону (Борщівський, Бучацький, Заліщицький, Монастириський райони), Кременецькі гори (Кременеччина і Шумщина), Медобори (Гусятинщина), Опілля (Бережанський та Підгаєцький райони).

Найактивніше цей напрямок діяльності розвивається у таких районах як Бережанський, Гусятинський, Заліщицький, Збаразький, Монастириський. В області зареєстрована Бережанська громадська організація – кластер сільського туризму “Мальовнича Бережанщина”.

Отже, необхідно розробити ефективну стратегію розвитку ринку сільського зеленого туризму на рівні області та місцевих громад. При розробці стратегії необхідно враховувати, що найкращі умови для розвитку туристичних послуг вже сформувалися в інших більш розвинених країнах, що створює жорстку конкуренцію на цьому ринку, і тому доцільно побудувати таку стратегію в Україні за рахунок розвитку інших секторів економіки та оптимізації цінової політики вітчизняних підприємств індустрії туризму.

Аналогічну італійській класифікації доцільно офіційно затвердити і в Україні, де поряд з агрооселями у курортно-рекреаційних місцевостях (Карпати) існують затишні агрокотеджі та пансіони, а також налічується понад півтисячі законсервованих у напівзруйнованому стані замків і поміщицьких палаців. Також доречно було б залучати відвідувачів до фермерських господарств, так як це робить Австрія. Та пропонувати окрім зеленого туризму як додаток винний та гастрономічний туризм, як це впроваджують в Італії.

Список використаних джерел

1. Бондаренко В. Сільський зелений туризм Вінниччини: проблеми та перспективи розвитку. В. Бондаренко Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2015. Вип. 40(1). С. 12-19. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2015_40%281%29_4
  2. Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році: Статистичний бюлетень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf
  3. Проект Закону України “Про сільський зелений туризм” № 4299 від 23.10.2003 р.; Сесія реєстрації: 4 сесія IV скликання ВРУ
  4. Спілка сільського зеленого туризму України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.greentour.com.ua/region/ternopilska>
  5. Шпеник Т.К. Європейська практика функціонування закладів сільського зеленого туризму. Аналіз web-сайтів. [Електронний ресурс]. Стратегія розвитку України. 2014. № 1. С. 246-251. Режим доступу: ecobio.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/7157/0
- EuroGites. Європейська федерація сільського зеленого туризму. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurogites.org>